

Т. С. Миклуш,
аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК НЕОБХІДНА ПЕРЕДУМОВА КОМПЛЕКСНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

T. Myklush,
postgraduate student, The National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

FINANCIAL AND INVESTMENT SUPPORT FOR ENVIRONMENTAL ACTIVITIES
AS AN INDISPENSABLE PREREQUISITE FOR INTEGRATED NATURE MANAGEMENT

Встановлено, що подолання проявів марнотратного та виснажливого використання природних ресурсів у господарському обороті залежить від переходу суб'єктів господарювання та домогосподарств на принципи комплексного природокористування. Обґрунтовано, що необхідною передумовою комплексного природокористування є формування сучасного інструментарію фінансово-інвестиційного забезпечення природоохоронної діяльності, який забезпечить диверсифікацію джерел, методів та інструментів інвестиційної діяльності у сфері господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу та охорони довкілля, а також закладе дієві стимули стосовно зменшення негативного впливу на довкілля через зниження шкідливих викидів та скидів, а також розміщення екологічно небезпечних відходів. Встановлено, що за період 2007–2015 рр. у Карпатському регіоні в динаміці фінансування капітальних інвестицій та поточних витрат підприємств, організацій, установ на охорону та раціональне використання окремих видів природних ресурсів та на поводження з відходами у порівняних цінах 2006 року не спостерігається висхідної тенденції, що свідчить про відсутність реальних позитивних зрушень у фінансуванні проектів розбудови, модернізації та реконструкції об'єктів природоохоронної інфраструктури та реалізації проектів розширеного відтворення природно-ресурсного потенціалу. Обґрунтовано, що нарощення обсягів фінансово-інвестиційного забезпечення природоохоронної діяльності залежить від налагодження партнерських відносин між територіальними громадами, суб'єктами аграрного підприємництва та державними лісогосподарськими підприємствами в частині реінжинірингу покинутих сільськогосподарських земель, які піддалися природній ренатуралізації, формування природних дамб для упередження паводків та захисту сільськогосподарських угідь і населених пунктів від підтоплення.

It has been determined that overcoming the manifestations of wasteful and exhausting use of natural resources in economic turnover depends on the transition of business entities and households to the principles of integrated nature management. It has been substantiated that the necessary prerequisite for integrated nature management is the formation of modern tools for financial and investment support of environmental protection activities, which will ensure diversification of sources, methods and tools of investment activities in the field of economic development of natural resource potential and environmental protection, as well as provide effective incentives for reducing the negative impact on the environment through the reduction of harmful emissions and discharges, as well as the placement of environmentally hazardous waste. It has been established that in the period of 2007-2015 in the Carpathian region, in the dynamics of financing of capital investments and current expenses of enterprises, organizations, and institutions for the protection and sustainable use of

certain types of natural resources and for waste management in compared prices in the dynamics of 2006, there was no rising trend, which indicates a lack of real positive changes in the financing of projects for the development, modernization and reconstruction of objects of environmental infrastructure and the implementation of projects of expanded reproduction of natural resource potential. It has been substantiated that the increase of the volume of financial and investment support for nature protection activities depends on establishing partnership relations between territorial communities, agricultural entrepreneurs and state forestry enterprises in the part of reengineering of abandoned agricultural lands that were subjected to natural re-naturalization, formation of natural dikes for the prevention of floods and the protection of agricultural lands and settlements from flood.

Ключові слова: фінансово-інвестиційне забезпечення, комплексне природокористування, капітальні інвестиції, поточні витрати, поводження з відходами, порівняні ціни.

Key words: financial and investment support, integrated nature management, capital investment, current expenses, waste management, compared prices.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Наявна на цей момент система фінансово-інвестиційного забезпечення природоохоронної діяльності не забезпечує поступального руху суб'єктів господарювання та домогосподарств до масового впровадження енерго- та ресурсощадних технологій, а також не змушує їх забезпечувати перманентне скорочення шкідливих викидів та скидів, а також розміщення відходів. Передовий європейський досвід та практика країн постсоціалістичного табору засвідчують, що однією з основних передумов розширеного відтворення і відновлення природно-ресурсного потенціалу та збереження довкілля є реалізація принципів комплексного природокористування як у державному і комунальному, так і в корпоративному секторах. Виходячи з цих міркувань та враховуючи галузеву спеціалізацію Карпатського регіону, переведення основних секторів сфери природокористування на принципи комплексності вимагає корекції існуючого інструментарію фінансово-інвестиційного забезпечення природоохоронної діяльності та раціонального використання природних ресурсів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Актуальність проблеми комплексного природокористування як необхідної передумови розширеного відтворення ресурсно-виробничого потенціалу і розвитку господарського комплексу Карпатського регіону, а також екологічної безпеки ще з 80—90-х років минулого століття піднімається у працях М. Долішнього, В. Євдокименка, П. Жука, В. Кравціва, Ю. Стадницького, Ю. Туниці та інших [2—4; 6—8]. Проте недостатньо сформованими є інституціональні передумови та конкретні практичні рекомендації стосовно фінансово-інвестиційного забезпечення природоохоронних проектів в контексті імплементації природоохоронних директив Європейського Союзу, децентралізації управління та реформи місцевого самоврядування, а також формування об'єднаних територіальних громад.

ЦІЛІ СТАТТІ

Метою публікації є розробка напрямів формування сучасного інструментарію фінансово-інвестиційного за-

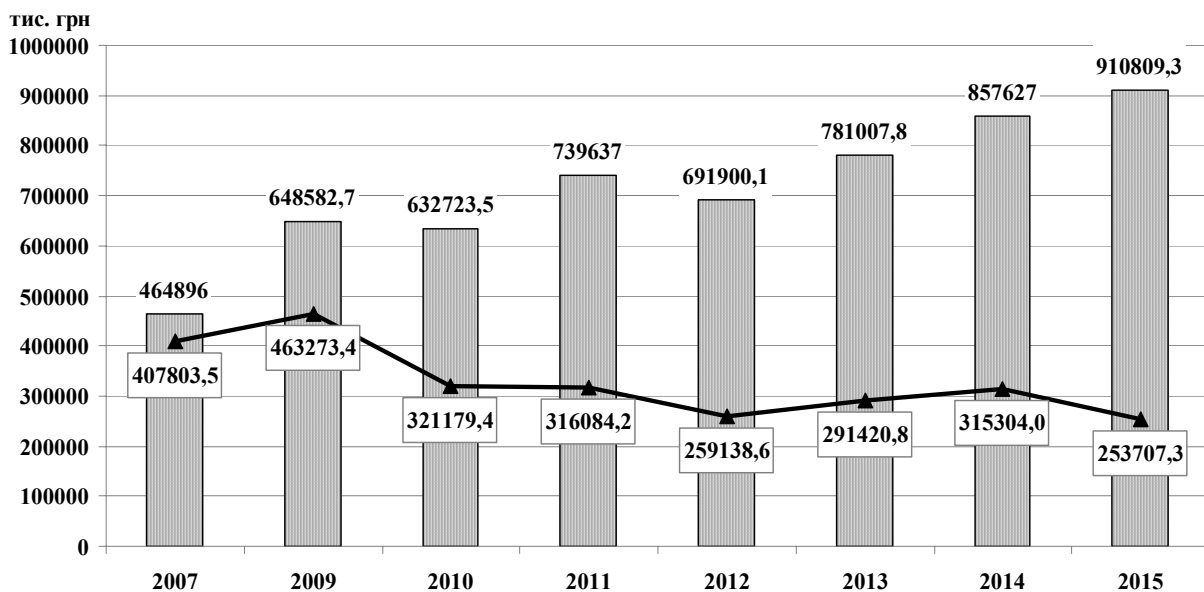
безпечення природоохоронної діяльності як необхідної передумови комплексного природокористування на основі аналізу основних тенденцій фінансування капітальних інвестицій та поточних витрат на охорону та раціональне використання окремих видів природних ресурсів та на поводження з відходами у Карпатському регіоні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теперішній інвестиційний вакуум стосовно фінансування проектів модернізації природоохоронної інфраструктури почав формуватися ще в 90-х роках минулого століття, коли впровадження моделі макроекономічного регулювання, побудованої за монетаристськими лекалами, не супроводжувалося умонтуванням в державну економічну політику компенсаційних механізмів для суб'єктів господарювання, які фінансували природоохоронні проекти. Більше того, політика макроекономічного регулювання, за словами О. Васюти, сприяла тому, що підприємства в умовах конкуренції, можливих банкрутств, жорсткої фінансової ситуації почали, в першу чергу, економити на природоохоронних заходах, купівлі екологічного обладнання, оскільки екологічні затрати не збільшували випуск основної виробничої продукції [1].

Н. Котенко серед проблем фінансового забезпечення публічної природоохоронної діяльності виділяє: відсутність системної взаємодії між суб'єктами публічного та приватного секторів щодо природоохоронної діяльності; неефективність процесів розподілу публічних коштів; недосконалість нормативно-правового забезпечення процедури фінансування природоохоронних заходів; невідповідність видатків природоохоронного спрямування реальним потребам публічного сектору; обмеженість фіскального потенціалу звуженого набору екологічних платежів; неефективність використання коштів природоохоронного спрямування [5].

Реалізація цілей та завдань регіональної політики комплексного природокористування на еколого-економічних засадах потребує формування фінансових фондів відтворення та охорони окремих видів природних ресурсів, а також розбудови індустрії поводження з відходами, оскільки несвоєчасне видалення та утилізація промислових та побутових відходів наносять знач-

■ Капітальні інвестиції та поточні витрати підприємств, організацій, установ Карпатського регіону на охорону та раціональне використання природних ресурсів, тис.грн

▲ Капітальні інвестиції та поточні витрати підприємств, організацій, установ Карпатського регіону на охорону та раціональне використання природних ресурсів у порівняних цінах 2006 року, тис.грн

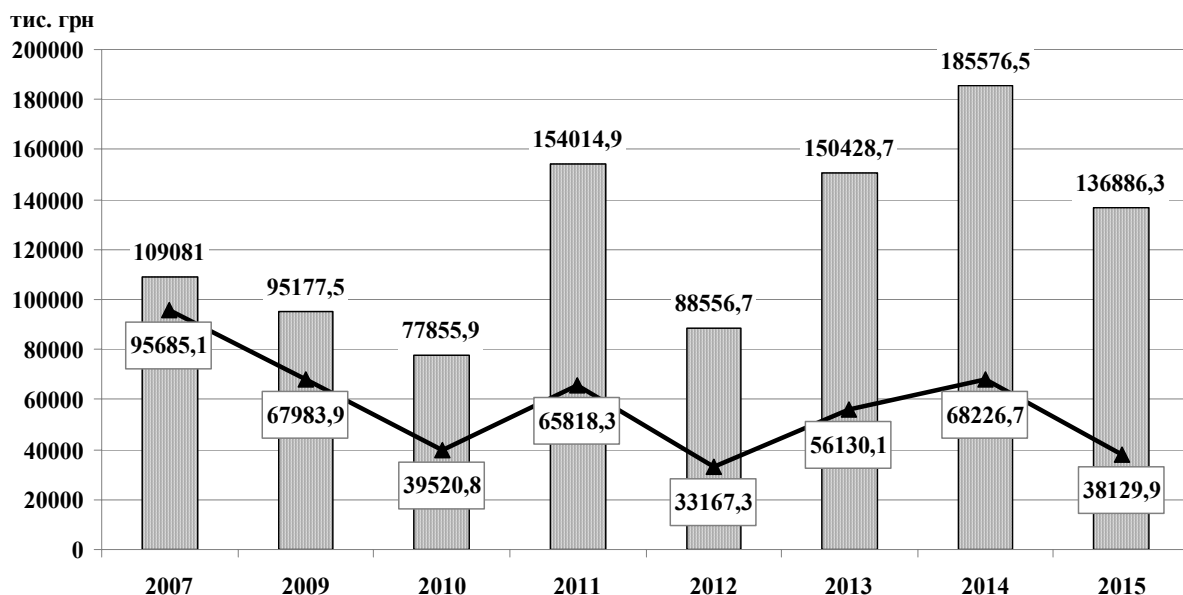
Рис. 1. Капітальні інвестиції та поточні витрати на охорону та раціональне використання природних ресурсів у Карпатському регіоні

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України.

ну шкоду як навколишньому середовищу, так і здоров'ю місцевого населення.

За період з 2007 по 2015 роки у динаміці капітальних інвестицій та поточних витрат підприємств, органі-

зацій, установ Карпатського регіону на охорону та раціональне використання природних ресурсів у цілому спостерігається висхідний тренд. Якщо у 2007 році капітальні інвестиції та поточні витрати на охорону та раціо-

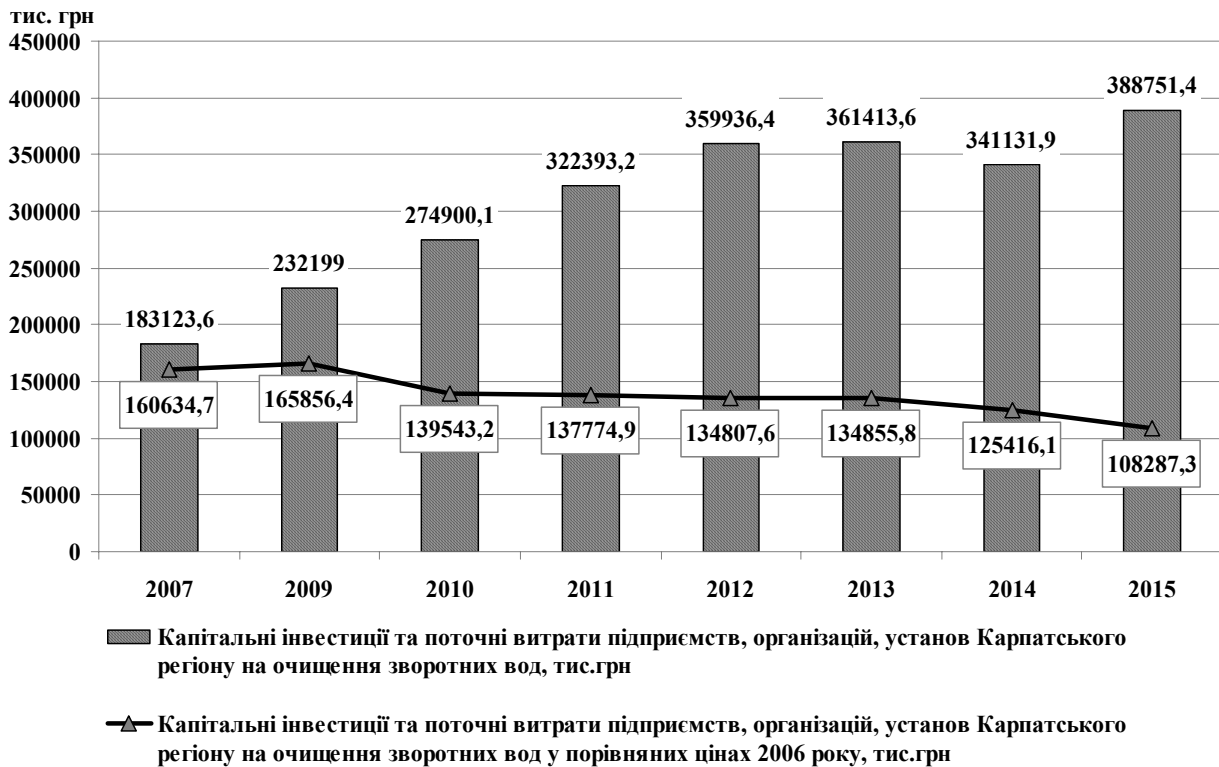

■ Капітальні інвестиції та поточні витрати підприємств, організацій, установ Карпатського регіону на охорону атмосферного повітря і зміни клімату, тис.грн

▲ Капітальні інвестиції та поточні витрати підприємств, організацій, установ Карпатського регіону на охорону атмосферного повітря і зміни клімату у порівняних цінах 2006 року, тис.грн

Рис. 2. Капітальні інвестиції та поточні витрати на охорону атмосферного повітря у Карпатському регіоні

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України.

Рис. 3. Капітальні інвестиції та поточні витрати на очищення зворотних вод у Карпатському регіоні

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України.

нальне використання природних ресурсів складало 464,8 млн грн, у 2012 році — 691,9 млн грн, то у 2015 році — 910,8 млн грн (рис. 1).

Висхідний тренд має місце лише в динаміці капітальних інвестицій та поточних витрат у фактичних цінах і забезпечений він був в основному інфляційними коливаннями. Якщо ж проаналізувати капітальні інвестиції та поточні витрати підприємств, організацій, установ Карпатського регіону на охорону та раціональне використання природних ресурсів у порівнянних цінах 2006 року, то висхідної тенденції не спостерігається (обсяг капітальних інвестицій та поточних витрат у порівнянних цінах розраховувався шляхом ділення фактичного їх обсягу на кумулятивний індекс цін виробників).

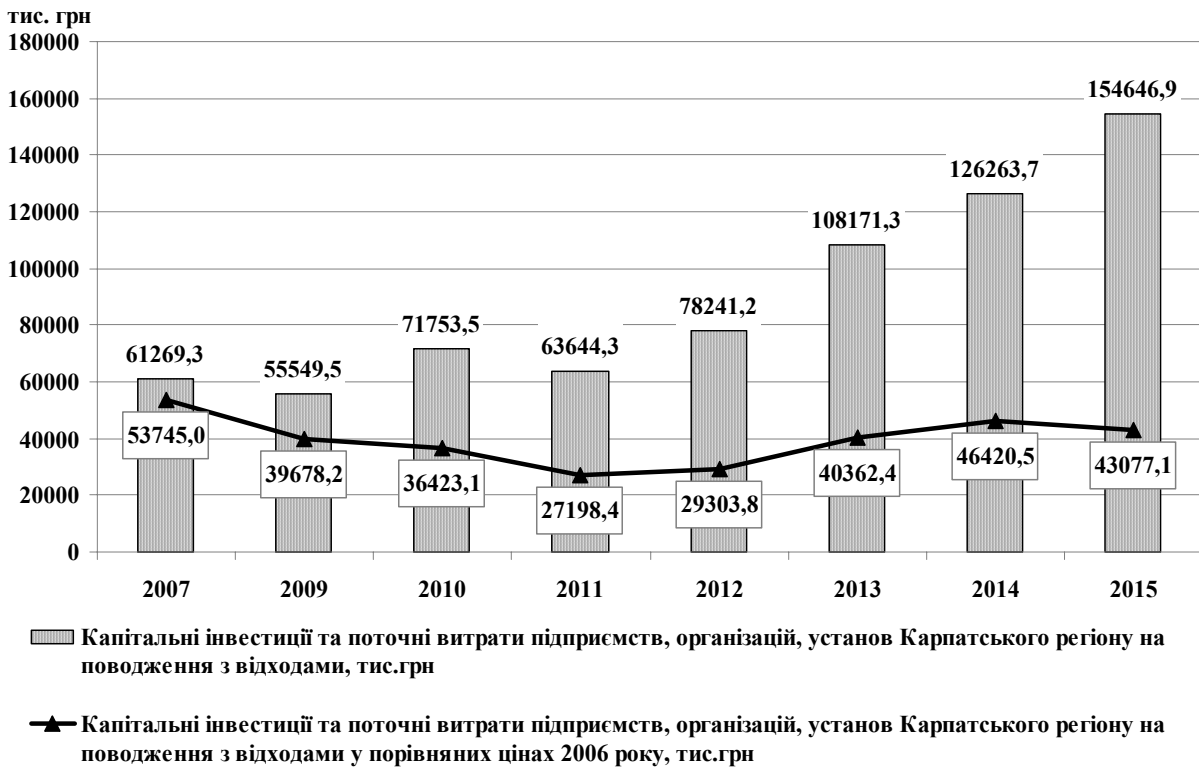
Так, у 2007 році капітальні інвестиції та поточні витрати у порівнянних цінах 2006 року становили 407,8 млн грн, у 2012 році — 259,1 млн грн, а у 2015 році — 253,7 млн грн. Тобто у 2015 році порівняно з 2007 роком реального збільшення фінансування капітальних інвестицій та поточних витрат підприємств, організацій установ Карпатського регіону на охорону та раціональне використання природних ресурсів не спостерігалось, що знайшло свій прояв у відсутності масового впровадження проектів раціоналізації природокористування та модернізації об'єктів природоохоронної інфраструктури.

Зокрема не досягнуто значних позитивних результатів в останні роки в питаннях суттєвого покращення стану об'єктів природоохоронної інфраструктури в частині зменшення викидів в атмосферне повітря і недопущення негативних змін клімату, оскільки реальних зрушень в динаміці фінансування капітальних інвестицій та поточних витрат на охорону атмосферного повітря і зміни клімату не спостерігається.

За період з 2007 по 2015 роки тенденції зростання капітальних інвестицій та поточних витрат на охорону атмосферного повітря змінювалися низхідними тенденціями, що у порівнянних цінах 2006 року у 2015 році порівняно з 2007 роком фіксувало зменшення реальної величини капітальних інвестицій та поточних витрат майже в три рази. Якщо у 2007 році капітальні інвестиції та поточні витрати підприємств, організацій, установ Карпатського регіону на охорону атмосферного повітря і зміни клімату становили 95,7 млн грн, у 2011 році — 65,8 млн грн, то у 2015 році — лише 38,1 млн грн (рис. 2).

У динаміці фактичної величини капітальних інвестицій та поточних витрат на очищення зворотних вод за період 2007—2015 років спостерігається висхідна тенденція. У 2007 році номінальна величина капітальних інвестицій та поточних витрат на очищення зворотних вод у Карпатському регіоні становила 183,1 млн грн, у 2012 році — 359,9 млн грн, у 2015 році — 388,7 млн грн. В динаміці капітальних інвестицій і поточних витрат на очищення зворотних вод у порівнянних цінах 2006 року в цілому спостерігається низхідний тренд. Зокрема у 2007 році капітальні інвестиції та поточні витрати на очищення зворотних вод у порівнянних цінах становили 53,7 млн грн, у 2013 році — 40,4 млн грн, а у 2015 році — 43,1 млн грн (рис. 3).

Для переважної більшості областей Карпатського регіону однією з найактуальніших проблем природоохоронного спрямування є розбудова сучасної індустрії поводження з відходами, оскільки мають місце прецеденти надмірного накопичення твердих промислових та побутових відходів в не завжди придатних для цього місцях, що породжує небезпеку ви-

Рис. 4. Капітальні інвестиції та поточні витрати на поводження з відходами у Карпатському регіоні

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України.

никнення техногенних аварій і катастроф, на кшталт тих, які виникли на Грибовицькому сміттєзвалищі поблизу м. Львова.

Основною причиною уповільненої модернізації систем поводження з відходами у переважній більшості населених пунктів є традиційний для України інвестиційний дефіцит як на загальнонаціональному і регіональному рівнях, так і на рівні територіальних громад базового рівня. У Карпатському регіоні за період 2007—2015 рр. у динаміці капітальних інвестицій та поточних витрат підприємств, організацій, установ на поводження з відходами в цілому спостерігався висхідний тренд. У 2007 р. сумарні видатки на поводження з відходами в даному регіоні становили 61,3 млн грн, у 2012 році — 78,2 млн грн, у 2015 році — 154,6 млн грн (рис. 4).

Однак висхідна тенденція має місце лише в динаміці фактичної величини капітальних інвестицій та поточних витрат на поводження з відходами через наявність проявів девальвації національної грошової одиниці. В динаміці капітальних інвестицій та поточних витрат на поводження з відходами в областях Карпатського регіону за період 2007—2015 рр. висхідної тенденції не спостерігається. Зокрема у 2015 р. порівняно з 2007 р. капітальні інвестиції та поточні витрати підприємств, організацій, установ на поводження з відходами у порівнянних цінах 2006 р. зменшилися більш, ніж на 10 млн грн.

Тобто реального збільшення обсягів фінансування капітальних інвестицій та поточних витрат на поводження з відходами у Карпатському регіоні не спостерігається. Це значною мірою пов'язано з надмірною обмеженістю джерел інвестиційного забезпечення

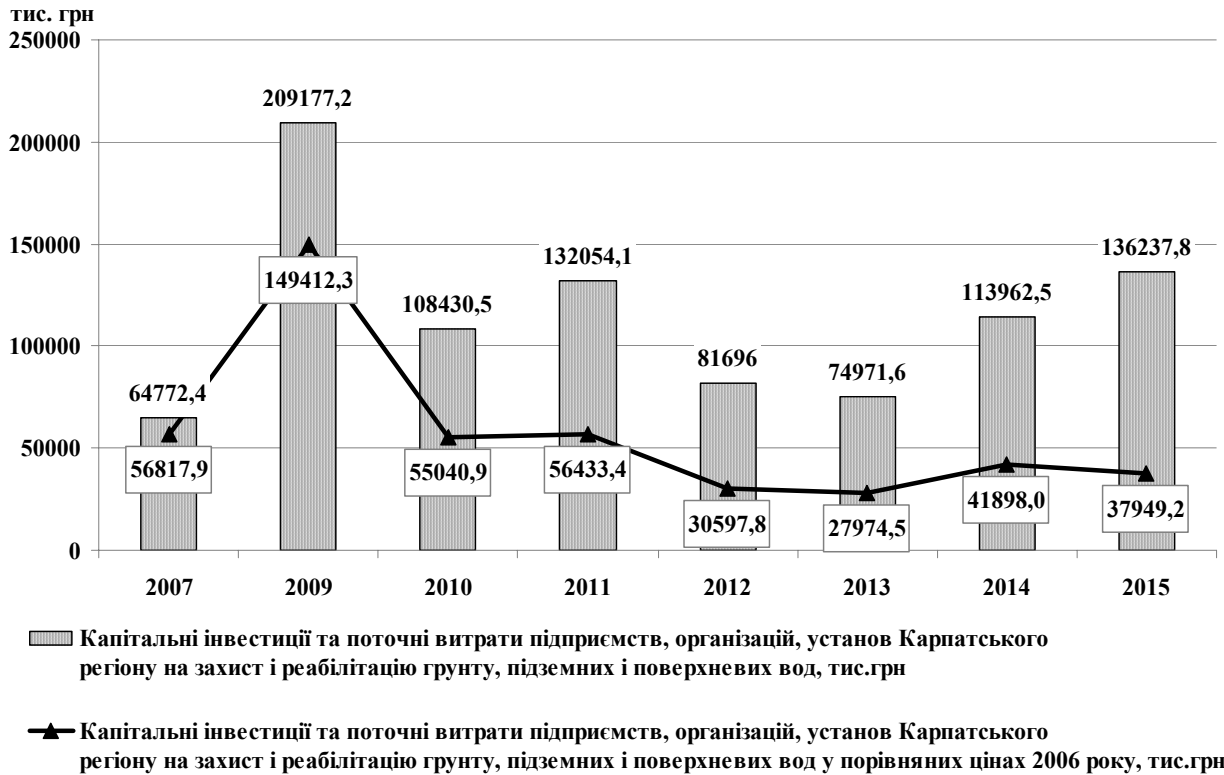
проектів розбудови сучасних систем поводження з відходами як в частині їх складування, так і утилізації та спалювання.

Традиційно основними джерелами фінансування капітальних інвестицій та поточних витрат на поводження з відходами виступають власні кошти підприємств, установ, організацій, а також кошти Державного та місцевих бюджетів. Ситуація ще погіршилася в останні роки у зв'язку з тим, що екологічний податок за розміщення відходів спрямовувався не в спеціальні фонди охорони навколишнього природного середовища, а в загальний фонд бюджетів відповідного таксономічного рівня.

У Карпатському регіоні процеси землекористування та водозабору відзначаються характерними особливостями з огляду на ускладнені умови природокористування в гірській місцевості, а також на наявність численних техногенних звалищ відходів хімічного виробництва, що вимагає фінансування капітальних інвестицій та поточних витрат на захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод.

У динаміці фактичної величини капітальних інвестицій та поточних витрат підприємств, організацій, установ Карпатського регіону на захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод значне зростання спостерігалось у 2009 році порівняно з 2007 роком. В наступні періоди фактична величина капітальних інвестицій і поточних витрат коливалася в інтервалі 74,9 — 136,2 млн грн (рис. 5).

Також з динамікою номінальної величини капітальних інвестицій і поточних витрат у 2007—2015 роках корелює динаміка капітальних інвестицій та поточних вит-

Рис. 5. Капітальні інвестиції та поточні витрати на захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод у Карпатському регіоні

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України.

рат у порівнянних цінах 2006 року. Реальна величина капітальних інвестицій та поточних витрат на захист та реабілітацію ґрунту, підземних та поверхневих вод у 2015 році порівняно з 2009 роком зменшилася більш, ніж у 3 рази.

За такого рівня фінансування капітальних інвестицій та поточних витрат забезпечити належний екологічний реінжиніринг порушених та деградованих ґрунтів, а також упередити забруднення підземних і поверхневих вод надто проблематично. Необхідним є формування інституціонального підґрунтя для розширення спектра форм, методів та інструментів інвестування проектів захисту і реабілітації ґрунту, а також попередження можливих проявів забруднення підземних і поверхневих вод.

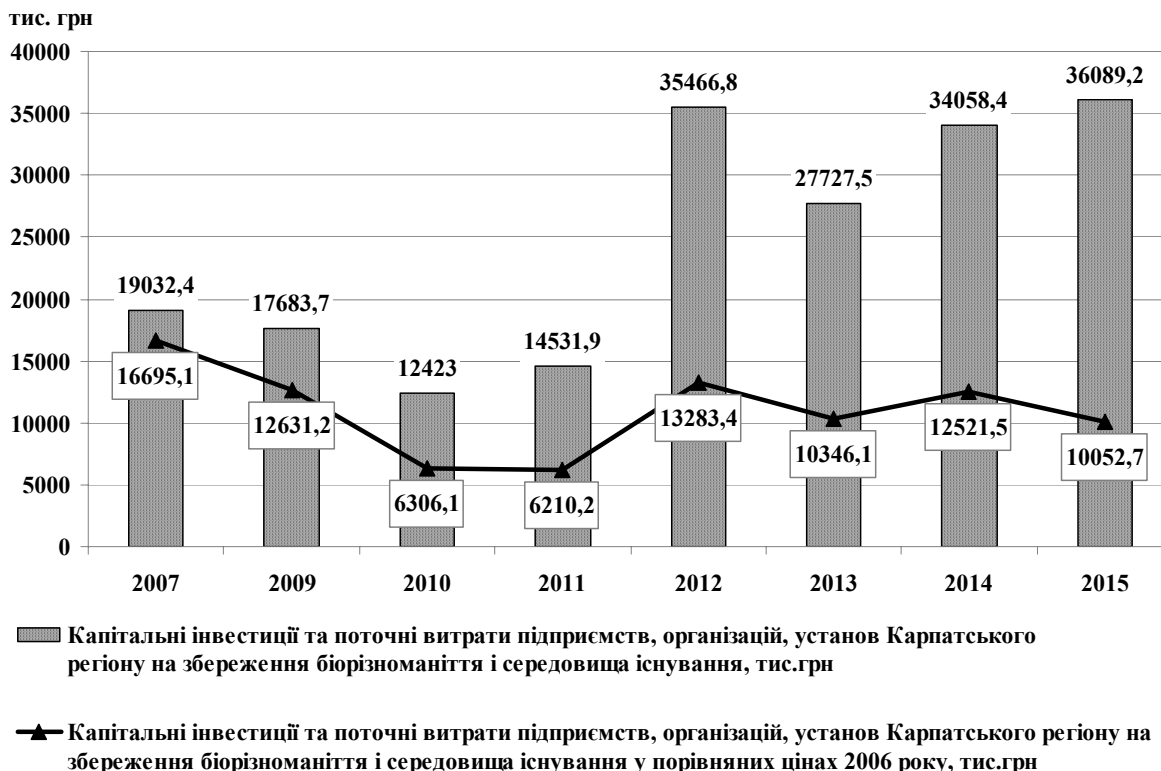
Квінтесенцією результативності комплексного природокористування є збереження біорізноманіття і середовища існування людини. Це забезпечується за рахунок капітальних інвестицій та поточних витрат, які дадуть можливість упередити зникнення цінних видів флори і фауни, унікальних агро- та лісоландшафтів, а також водно-болотних угідь.

У динаміці капітальних інвестицій та поточних витрат підприємств, організацій, установ Карпатського регіону на збереження біорізноманіття і середовища існування за період 2007—2015 років спостерігається два основних тренди. У 2007—2011 роках у цілому мало місце зменшення фактичної величини капітальних інвестицій та поточних витрат підприємств організацій, установ Карпатського регіону на збереження біорізноманіття і середовища існування. Якщо у 2007 році цей показник становив 19 млн грн, то у 2011 році — 14,5 млн грн (рис. 6).

У 2012 році порівняно з 2011 роком фактична величина капітальних інвестицій та поточних витрат на збереження біорізноманіття збільшилася більш, ніж у 3 рази, що пов'язано з активізацією співробітництва з урядами та фінансово-кредитними установами Європейського Союзу в частині реалізації проектів транскордонного співробітництва в рамках проекту "Східне партнерство". У 2015 році порівняно з 2007 роком фактична величина капітальних інвестицій та поточних витрат на збереження біорізноманіття та середовища існування збільшилася майже у 2 рази. Хоча знову ж таки у порівнянних цінах 2006 року у 2015 році порівняно з 2007 роком спостерігається зменшення реальної величини капітальних інвестицій та поточних витрат.

На відміну від фінансування капітальних інвестицій та поточних витрат на поводження з відходами, охорону атмосферного повітря, очищення зворотних вод, фінансування капітальних інвестицій збереження біорізноманіття і середовища існування в розрізі адміністративних областей Карпатського регіону є надзвичайно дисперсним, що пов'язано з наявністю в окремій області території природно-заповідного фонду та активністю місцевої влади та громадських організацій в частині залучення грантових коштів та коштів у рамках виконання вимог міжнародних природоохоронних конвенцій.

Однією з основних передумов забезпечення комплексного природокористування у Карпатському регіоні є розробка сучасного інструментарію фінансово-інвестиційного забезпечення природоохоронної діяльності, що дозволить упередити прояви марнотратного та розбалансованого використання природної сировини у

Рис. 6. Капітальні інвестиції та поточні витрати на збереження біорізноманіття і середовища існування у Карпатському регіоні

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України.

відтворювальному процесі та закладі для суб'єктів господарювання та домогосподарств необхідні стимули стосовно упередження негативного впливу на навколишнє природне середовище. Проблема полягає в тому, щоб сформувати інструментарій саме фінансово-інвестиційного забезпечення, тобто диверсифікація джерел, методів та інструментів інвестиційної діяльності у природоохоронній сфері має поєднуватися із застосуванням комплексу фіскальних та кредитних підойм в частині стимулювання природокористувачів до реалізації природоохоронних проектів та програм.

При розробці програми фінансово-інвестиційного забезпечення природоохоронної діяльності в областях Карпатського регіону необхідно виходити з того, що пріоритети комплексного природокористування корелюють з базовими положеннями міжнародних природоохоронних конвенцій та природоохоронних директив Європейського Союзу, що створює сприятливі інституціональні передумови для залучення іноземних "зелених" інвестицій. Тому пріоритети комплексного природокористування варто вмонтувати в спектр доміант інвестиційного забезпечення природоохоронних проектів як на регіональному рівні, так і на рівні територіальних громад.

У гірській місцевості, де має місце висока імовірність виникнення паводків та повеней, доцільним є встановлення партнерських відносин між територіальними громадами та державними лісгосподарськими підприємствами в частині спільного співфінансування проектів лісовідновлення з метою формування природних дамб і упередження екологічних катастроф. Важливою складовою інструментарію фінансово-інвестиційного забезпечення природоохоронної діяльності є налагодження

партнерської взаємодії між сільськими територіальними громадами, суб'єктами аграрного підприємництва (сільськогосподарськими підприємствами, фермерськими та особистими селянськими господарствами) для створення захисних лісосмуг навколо населених пунктів і сільськогосподарських угідь, збереження унікальних лісоландшафтів та відтворення цінних водно-болотних угідь.

Диверсифікацію джерел інвестиційно-фінансового забезпечення природоохоронної діяльності варто здійснювати, виходячи з необхідності дотримання у природоексплуатаційній діяльності принципів комплексного природокористування, що сприятиме розширеному відтворенню окремих складових природно-ресурсного потенціалу та нарощуватиме асиміляційний потенціал територій. Виходячи з цих міркувань, доцільним є залучення іноземних інвесторів в рамках реалізації програм Європейського Союзу та виконання базових положень міжнародних природоохоронних конвенцій (адміністративні області Карпатського регіону входять в зону поширення проекту Європейського Союзу "Східне партнерство") до фінансування проектів, які пов'язані з усуненням проявів виникнення стихійних звалищ твердих побутових та промислових відходів, що сприятиме розширенню територіального базису розвитку лісового господарства та сформує природно-ресурсні передумови для розбудови рекреаційної індустрії; упередженням проявів забруднення водних об'єктів нітратами із сільськогосподарських джерел через здійснення комплексу агролісомеліоративних заходів за напрямом фінансування "Захист і реабілітація ґрунту, поверхневих і підземних вод"; реалізацією заходів по упорядкуванню покинутих земель, які піддалися природній ре-

натуралізації, з метою переведення сільськогосподарських угідь у лісовкриті площі задля збереження водноболотних угідь, укріплення агро- та лісоландшафтів за напрямом фінансування "Збереження біорізноманіття і середовища існування".

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

У сфері природокористування Карпатського регіону (Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська та Чернівецька області) мають місце численні прояви екологодеструктивної діяльності та виснажливого і марнотратного господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу, які, з однієї сторони, зумовлені структурою господарського комплексу і природнокліматичними умовами господарювання, а з іншої — низькою мотивацією природокористувачів до запровадження сучасних ресурсо- та енергозберігаючих технологій.

Значний деструктив вносить також і високий рівень фізичного спрацювання об'єктів природоохоронної інфраструктури, що вимагає суттєвого нарощення обсягів капітальних інвестицій у їх модернізацію та реконструкцію. Закласти дієві стимули стосовно ощадливого природокористування та мінімізації негативного техногенного і антропогенного впливу та диверсифікувати канали залучення інвестицій у природно-господарський комплекс Карпатського регіону вдасться за умови формування сучасного інструментарію фінансово-інвестиційного забезпечення природоохоронної діяльності, який сформує підґрунтя для переведення діяльності переважної більшості природокористувачів на принципи комплексності.

Такий інструментарій має забезпечувати доповнення кредитних та податкових преференцій в частині реалізації природоохоронних проектів новими формами інвестиційного забезпечення природоексплуатаційної діяльності через встановлення партнерських відносин між територіальними громадами та суб'єктами аграрного і лісогосподарського підприємництва, залучення грантових коштів в рамках реалізації програм транскордонного співробітництва під патронатом Європейського Союзу, а також шляхом виконання базових положень міжнародних природоохоронних конвенцій.

Література:

1. Васюта О.А. Податкове стимулювання екологізації економічного розвитку України. Економіка, планування і управління в лісовиробничому комплексі: науковий вісник. — 2005. — Вип. 15.1. — С. 175—200.
2. Жук П.В. Особливості методичних підходів до оцінки використання природних ресурсів гірського регіону на засадах сталого розвитку. Регіональна економіка. — 2013. — № 2. — С. 62—71.
3. Жук П.В. Оцінка використання природних ресурсів Карпатського регіону України на принципах сталого розвитку. Регіональна економіка. — 2014. — № 1 (71). — С. 52—65.
4. Комплексное лесное хозяйство / Ю.Ю. Туныця, И.И. Грунянский, В.Ф. Верес и др. — М., Агрпромиздат, 1987. — 215 с.

5. Котенко Н.В. Управління фінансуванням публічних екологічних послуг у системі територіального природокористування: автореферат канд. екон. наук, спец.: 08.00.06 — економіка природокористування та охорони навколишнього середовища. — Суми, СумДУ. — 2012. — 21 с.

6. Кравців В.С. Регіональна екологічна політика в Україні (теорія формування, методи реалізації): монографія. — Л., 2007. — 336 с.

7. Кравців В.С., Жук П.В. Концептуальні засади формування механізму регулювання екологічної безпеки у транскордонному регіоні // Регіональна економіка. 2015. — № 4. — С. 66—72.

8. Стратегія екологічної безпеки (регіональний аспект) / За ред. М.І. Долішнього, В.С. Кравціва. — Львів, 1999. — 234 с.

References:

1. Vasyuta, O.A. (2005), Podatkove stymulyuvannya ekolohizatsiyi ekonomichnoho rozvytku Ukrainy [Tax stimulation of ecologization of economic development of Ukraine]. Ekonomika, planuvannya i upravlinnya v lisovyrobnychomu kompleksi: naukovyy visnyk, no. 15.1, pp. 175—200 [in Ukrainian].
2. Zhuk, P.V. (2013), Osoblyvosti metodychnykh pidkhodiv do otsinky vykorystannya pryrodnykh resursiv hirs'koho rehionu na zasadakh staloho rozvytku [Features of methodical approaches to assessing the use of natural resources of the mountain region on the basis of sustainable development]. Rehional'na ekonomika, no. 2, pp. 62—71 [in Ukrainian].
3. Zhuk, P.V. (2014), Otsinka vykorystannya pryrodnykh resursiv Karpats'koho rehionu Ukrainy na prynstypakh staloho rozvytku [Estimation of the use of natural resources of the Carpathian region of Ukraine on the basis of sustainable development]. Rehional'na ekonomika, no. 1 (71), pp. 52—65 [in Ukrainian].
4. Tunycya, Ju.Ju. Grunjanskij, I.I. Veres, V.F. (1987), Kompleksnoe lesnoe hozhajstvo [Integrated forestry]. Moscow, Agropromizdat, 215 p. [in Russian].
5. Kotenko, N.V. (2012), Upravlinnya finansuvannyam publicznykh ekolohichnykh posluh u systemi terytorial'noho pryrodokorystuvannya [Management of financing of public ecological services in the system of territorial nature management]. Sumy, SumDU, 21 p. [in Ukrainian].
6. Kravtsiv, V.S. (2007), Rehional'na ekolohichna polityka v Ukraini (teoriya formuvannya, metody realizatsiyi) [Regional environmental policy in Ukraine (theory of formation, methods of realization)]. L'viv, 336 p. [in Ukrainian].
7. Kravtsiv, V.S. Zhuk, P.V. (2015), Kontseptual'ni zasady formuvannya mekhanizmu rehulyuvannya ekolohichnoyi bezpeky u transkordonnomu rehioni [Conceptual principles of the formation of a mechanism for regulating environmental safety in a transboundary region]. Rehional'na ekonomika, no. 4, pp. 66—72 [in Ukrainian].
8. Dolishnyi, M.I. Kravtsiv, V.S. (1999), Stratehiya ekolohichnoyi bezpeky (rehional'nyy aspekt) [Strategy of ecological safety (regional aspect)]. L'viv, 234 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12.10.2017 р.